

Piotr Szczemielinow

Element społeczny w rozstrzyganiu sporów gospodarczych oraz nowe przepisy o rozstrzyganiu sporów przez arbitraż państwowy

Palestra 8/1(73), 35-36

1964

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Natomiast *de lege ferenda* można by ewentualnie rozważyć w związku z kodyfikacją k.p.k., czy nie należałoby tej kwestii w należyty sposób uregulować albo ewentualnie przyznać Generalnemu Prokuratorowi terminy do wzruszania prawomocnych postanowień dłuższe niż te, które przewiduje art. 245¹⁸ k.p.k.

PIOTR SZCZEMIELINOW

Element społeczny w rozstrzygnięciu sporów gospodarczych oraz nowe przepisy o rozstrzygnięciu sporów przez arbitraż państwowy

Kierując się względami na wzmocnienie zasad demokratycznych przy rozstrzygnięciu sporów między przedsiębiorstwami, organizacjami i instytucjami, Rada Ministrów ZSRR — przez wydanie dekretu z dnia 23 czerwca 1959 roku — umożliwiła rozstrzygnięcie sporów w dużych i skomplikowanych sprawach gospodarczych przez sądy polubowne wybierane przez strony.

W rozwinięciu tego dekretu, który ustalił podstawy powoływania czynników społecznych przy rozstrzygnięciu sporów gospodarczych, Państwowy Arbitraż przy Radzie Ministrów ZSRR opracował i zatwierdził w dniu 31 sierpnia 1960 roku „Tymczasowe przepisy o rozstrzygnięciu sporów gospodarczych przez sąd polubowny”.

Sądy polubowne powinny odegrać wielką rolę w umocnieniu socjalistycznego porządku prawnego w stosunkach gospodarczych pomiędzy przedsiębiorstwami, organizacjami i instytucjami. W odróżnieniu od arbitrażu państwowego, w którym spór podlega rozstrzygnięciu na podstawie wniosku jednej strony, w sądzie polubownym działa zupełnie inna demokratyczna zasada rozstrzygnięcia sporów. Mianowicie kierownicy stron wiodących mają prawo dokonać — za wzajemnym porozumieniem — wyboru jednego lub kilku sędziów polubownych z jakiegokolwiek organizacji gospodarczej, niezainteresowanej w sporze. Przewaga, jaką ma sąd polubowny nad arbitrażem w rozstrzygnięciu sporów, polega na tym, że m. in. strony wolne są od dokonania całego szeregu formalności i od uiszczenia opłaty arbitrażowej oraz — co najważniejsze — że według swego uznania angażują w charakterze sędziów wysoko kwalifikowanych robotników, specjalistów inżynierów i ekonomistów. Mając na względzie, że akcja powoływania czynników społecznych do rozstrzygnięcia sporów gospodarczych będzie się nadal rozwijać pomyślnie w szeregu republik związkowych (np. Ukraińskiej, Białoruskiej, Kazachskiej i innych) zaczyna się już teraz ustalać aktyw sądów polubownych, jak również sporządza się zalecany spis sędziów polubownych przez obwodowe Rady delegatów ludu pracującego, organy arbitrażu państwowego i sownarchozy.

W dniu 1 lipca 1963 roku Państwowy Arbitraż przy Radzie Ministrów ZSRR zatwierdził nowe przepisy dotyczące rozstrzygnięcia sporów gospodarczych. Mają one moc obowiązującą we wszystkich arbitrażach państwowych republik związkowych. Przepisy te normują najważniejsze zagadnienie procesu arbitrażowego i wcielają w życie wypracowane przez praktykę normy postępowania.

Przepisy składają się z 14 rozdziałów o następujących tytułach: 1) przepisy ogólne, 2) ustalenie sporów podlegających arbitrażowi, 3) właściwość, 4) strony biorące udział w procesie, 5) dowody, 6) opłaty związane z prowadzeniem sprawy, 7) terminy procesowe, 8) wniesienie pozwu, 9) przygotowanie sprawy do rozstrzygnięcia, 10) rozpatrywanie sprawy, 11) wyroki i postanowienia, 12) wykonanie wyroków, 13) kontrola wyroków i postanowień, ponowne rozpatrzenie sprawy i wstrzymanie wykonania wyroków, 14) udzielanie informacji o brakach w funkcjonowaniu przedsiębiorstw, organizacji i instytucji.

Przepisy ustalają jednolity tryb rozstrzygnięcia sporów, który obowiązuje organy arbitrażu państwowego i wszystkich uczestników procesu. W trosce o zachowanie praworządności socjalistycznej przepisy stanowią, że przy rozstrzygnięciu sporów arbitraż państwowy kieruje się ustawami i innymi aktami normatywnymi.

Istotne znaczenie ma ustalony w przepisach tryb postępowania w arbitrażu państwowym (przedstawienie roszczeń drugiej stronie, zagwarantowanie tej stronie możliwości rozważenia zgłoszonych pretensji w odpowiednim terminie, zaspokojenie uzasadnionych roszczeń i umotywowanie odpowiedzi w razie uchylecia się od zaspokojenia roszczenia).

W przepisach po raz pierwszy ustalony został tryb bezpośredniego regulowania przez strony wszystkich sporów przy zawieraniu i wykonywaniu umów oraz sporów z innych tytułów.

Przepisy przewidują także tryb wszczynania spraw z własnej inicjatywy przez arbitraż w razie istnienia danych świadczących o naruszeniu przez przedsiębiorstwa lub organizacje dyscypliny planowo-umownej i wymagań rozrachunku gospodarczego.

Zgodnie z wytycznymi partii arbitraż obowiązuje w działalności swej uwzględniać elementy społeczne (rozstrzygnięcie sporów bezpośrednio na terenie przedsiębiorstw, organizacji i instytucji, dopuszczalny udział przedstawicieli społeczeństwa i aktywu gospodarczego).

Przepisy regulują szczegółowo zagadnienia właściwości.

Centralnym stadium procesu jest rozprawa, którą kieruje arbiter państwowy. Uгода stron na rozprawie zostaje wciągnięta do protokołu i uzyskuje moc wyroku. Po raz pierwszy przepisy regulują podstawy umorzenia postępowania i jego zawieszenia oraz zagadnienia powzięcia dodatkowych orzeczeń, wykładni wyroków, sprostowania błędów i pomyłek pisarskich.

Przepisy wprowadzają zasadę dobrowolnego wykonania wyroków oraz wykonania przymusowego (przez wydanie nakazu ściągnięcia należności prezentowanych w banku).

Przepisy regulują także zagadnienie kontroli orzeczeń, które w zasadzie są ostateczne, ale mogą ulegać ponownemu rozpatrzeniu — z inicjatywy głównego arbitra lub jego zastępcy — w razie ujawnienia okoliczności nowych albo będących w sprzeczności z przepisami ustawy lub z materiałami znajdującymi się w aktach sprawy.

Nowe przepisy weszły w życie z dniem 1 września 1963 r.